

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.15>

СУЧАСНІ ПРАВОВІ СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Шорський П.О.,
кандидат юридичних наук, докторант
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0008-5953-9795
e-mail: shorskyi_p_@ukr.net

Шорський П.О. Сучасні правові складові інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України.

У статті здійснено комплексний аналіз сучасних правових складових інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України. Визначено основні теоретико-правові завдання інформаційно-правового регулювання, його мету, завдання та вплив на ефективність управлінських процесів у сфері агропромислового комплексу. Розкрито поняття інформаційно-правового регулювання як інструменту забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу, що забезпечує впровадження цифрових технологій, електронного документообігу, автоматизації процесів та механізмів захисту інформації.

Окреслено основні аспекти інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловий комплекс (АПК), враховуючи особливості правового забезпечення інформаційної взаємодії між суб'єктами агропромислового комплексу, використання цифрових платформ, електронного урядування та інтелектуальних систем управління. Проаналізовано структуру та сферу функціонування агропромислового комплексу України, визначено основні напрями інформаційно-правового регулювання ключових складових галузей.

Особливо увага приділена правовим механізмам інформаційного регулювання в АПК, зокрема питанням нормативно-правового забезпечення кібербезпеки, захисту інформаційних ресурсів, запровадження електронних реєстрів, а також використання ключових інформаційних систем та цифрових інструментів для підвищення ефективності управління в агропромисловому комплексі. Окремо розглядається питання державної політики у сфері цифровізації управлінської діяльності в АПК, включаючи запровадження сучасних стандартів обміну інформацією, інтеграцію блокчейн-технологій, розвиток штучного інтелекту та аналітичних платформ для прогнозування аграрного виробництва.

У статті також досліджено вплив військових дій на території України на діяльність агропромислового комплексу, зокрема проблеми логістики, забезпечення продовольчої безпеки, доступу до цифрових ресурсів та функціонування інформаційних систем у кризових умовах. Проаналізовано заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків, пов'язаних із санкціями та військовими викликами, відкрито шляхи підвищення стійкості АПК за рахунок впровадження сучасних цифрових рішень та адаптації правового регулювання до нових умов.

У підсумку зроблено висновок, що вдосконалення інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України є нагальним завданням, яке потребує комплексного підходу та глибокої інтеграції цифрових технологій. Впровадження ефективних правових механізмів регулювання, модернізація нормативно-правової бази, посилення інформаційної безпеки та цифровізація управлінських процесів сприяє розвитку агропромислового комплексу України, його адаптація до викликів сучасності та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Ключові слова: інформаційно-правове регулювання, агропромисловий комплекс, цифровізація, інформаційна безпека, електронний документообіг, кібербезпека, штучний інтелект.

Shorskyi P.O. Modern legal components of information and legal regulation of managerial activities in the agro-industrial complex of Ukraine.

The article provides a comprehensive analysis of the modern legal components of information and legal regulation of management activities in the agro-industrial complex of Ukraine. The main theoretical and legal tasks of information and legal regulation, its purpose, objectives and impact on the efficiency of management processes in the agro-industrial complex are determined. The concept of information and legal regulation as a tool for ensuring the sustainable development of the agro-industrial complex, which ensures the implementation of digital technologies, electronic document flow, automation of processes and mechanisms for information protection, is revealed. The main aspects of information and legal regulation of management activities in the agricultural sector are outlined, taking into account the peculiarities of legal support for information interaction between subjects of the agro-industrial complex, the use of digital platforms, e-government and intelligent management systems. The structure and scope of functioning of the agro-industrial complex of Ukraine are analyzed, the main directions of information and legal regulation of key components of industries are determined.

Particular attention is paid to the legal mechanisms of information regulation in the agricultural sector, in particular the issues of regulatory and legal support for cybersecurity, protection of information resources, introduction of electronic registers, as well as the use of key information systems and digital tools to increase the efficiency of management in the agro-industrial complex. The issue of state policy in the field of digitalization of management activities in the agricultural sector is separately considered, including the introduction of modern standards for information exchange, integration of blockchain technologies, development of artificial intelligence and analytical platforms for forecasting agricultural production.

The article also examines the impact of military operations on the territory of Ukraine on the activities of the agro-industrial complex, in particular the problems of logistics, ensuring food security, access to digital resources and the functioning of information systems in crisis conditions. Measures aimed at minimizing risks associated with sanctions and military challenges are analyzed, and ways to increase the resilience of the agro-industrial sector are opened by introducing modern digital solutions and adapting legal regulation to new conditions.

As a result, it was concluded that improving the information and legal regulation of management activities in the agro-industrial complex of Ukraine is an urgent task that requires a comprehensive approach and deep integration of digital technologies. The introduction of effective legal mechanisms for regulation, modernization of the regulatory framework, strengthening information security and digitalization of management processes contribute to the development of the agro-industrial complex of Ukraine, its adaptation to the challenges of modernity and ensuring the country's food security.

Key words: information and legal regulation, agro-industrial complex, digitalization, information security, electronic document management, cybersecurity, artificial intelligence.

Постановка проблеми. Сучасний АПК України є стратегічно важливою галуззю економіки, яка потребує ефективного інформаційно-правового регулювання для забезпечення прозорості управлінських процесів, оптимізації державної підтримки та інтеграції в глобальний цифровий простір. З розвитком інформаційних технологій значно зростає роль цифровізації у сфері аграрного управління, проте нормативно-правове забезпечення цього процесу залишається фрагментарним і недостатньо ефективним. Відсутність єдиної законодавчої бази, що комплексно регламентує інформаційні відносини в АПК, створює правові колізії та ускладнює взаємодію між державними органами, агропідприємствами та міжнародними партнерами.

Актуальними залишаються питання інформаційної безпеки та захисту персональних даних, адже цифровізація управлінських процесів супроводжується підвищеними ризиками кібератак і неправомірного використання інформації. Відсутність єдиної цифрової платформи, що об'єднувала б усі ключові реєстри та аналітичні системи, ускладнює доступ до інформації та уповільнює процеси ухвалення рішень. Впровадження електронного документообігу, штучного інтелекту (AI), Інтернету речей (IoT) та блокчейн-технологій може суттєво підвищити ефективність управлінських рішень у галузі, проте правові аспекти їх використання досі залишаються недостатньо врегульованими.

Отже, актуальність дослідження сучасних правових складових інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в АПК зумовлена необхідністю вдосконалення законодавчого

забезпечення цифровізації галузі, інтеграції України в міжнародні інформаційні системи та розробки правових механізмів, що сприятимуть прозорості та ефективності управління АПК.

Мета дослідження – аналіз сучасних правових аспектів інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України за галузями, виявлення основних проблем нормативно-правового забезпечення інформаційних процесів, оцінка рівня захисту інформаційних прав і персональних даних, а також обґрунтування доцільності впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності управління, забезпечення інформаційної безпеки та інтеграції України у світовий цифровий аграрний простір.

Стан опрацювання проблематики. Проблема інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України є актуальною у зв'язку з цифровізацією галузі, необхідністю забезпечення інформаційної безпеки та гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Наукові дослідження у цій сфері зосереджені на питаннях правового забезпечення збору, обробки та використання аграрної інформації, розвитку електронного документообігу, а також впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (AI), Інтернету речей (IoT) та блокчейну.

Актуальними залишаються проблеми фрагментарності нормативно-правової бази, відсутності єдиної інформаційної платформи для АПК, недостатнього захисту персональних даних та кібербезпеки. Враховуючи сучасні виклики, необхідним є подальше опрацювання механізмів удосконалення правового регулювання інформаційних відносин в агропромисловому комплексі, адаптація європейських практик і створення комплексного законодавчого підходу до цифровізації управлінської діяльності в АПК.

Дослідження сучасних правових аспектів інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в агропромисловому комплексі України за галузями, виявлення основних проблем нормативно-правового забезпечення інформаційних процесів, оцінка рівня захисту інформаційних прав і персональних даних, а також обґрунтування доцільності впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності управління є складним завданням, що пояснює його недостатню наукову розробленість. Окремі аспекти цього питання, у той чи інший спосіб досліджували такі закордонні і вітчизняні учені, як: Т.В. Аверочкіна, Г.С. Іванова, І.В. Ковальчук, Б.А. Кормич, О.І. Настіна, А.О. Пахомова, О.П. Федотов, В. Чусько.

Виклад основного матеріалу. АПК є одним із ключових секторів економіки України, який формує значну частку валового внутрішнього продукту (ВВП) країни та відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки. В умовах глобалізації та цифровізації суспільства інформаційно-правове регулювання управлінської діяльності в АПК набуває особливого значення. Це зумовлено необхідністю впровадження сучасних інформаційних технологій, удосконалення нормативно-правової бази, гармонізації з законодавством Європейського Союзу, а також забезпечення ефективного управління галуззю.

Інформаційно-правове регулювання управлінської діяльності в АПК є ключовим елементом забезпечення ефективного функціонування аграрного сектору України. Воно охоплює систему правових норм, механізмів та інституцій, спрямованих на встановлення, реалізацію та контроль інформаційних відносин у сфері аграрного виробництва, обслуговування та управління.

Інформаційно-правове регулювання – це комплекс правових норм, що визначають порядок збору, обробки, зберігання та поширення інформації у сфері управління АПК. Його головна мета – створення ефективного механізму, який забезпечує доступ до інформації, захищає інформаційні ресурси та гарантує належний рівень інформаційної безпеки в управлінській діяльності АПК. Оскільки управлінська діяльність у цій сфері передбачає обробку значного обсягу даних, інформаційно-правове регулювання охоплює такі аспекти, як виробництво, переробка, експорт та імпорт сільськогосподарської продукції, моніторинг земельних ресурсів, контроль якості продукції, екологічний нагляд, а також прогнозування та аналітику розвитку АПК.

До основних аспектів інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в АПК належать: 1. Законодавче забезпечення збору, обробки та використання інформації у сфері агропромислового виробництва; 2. Нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки, включаючи захист персональних даних, комерційної таємниці, державних інформаційних ресурсів; 3. Гарантування доступу до публічної інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень; 4. Створення умов для цифровізації АПК та впровадження автоматизованих систем управління [1, с. 55].

Таким чином, інформаційно-правове регулювання управлінської діяльності в АПК є комплексною правовою категорією, що визначає нормативні рамки використання інформації в АПК, сприяє налагодженню комунікації між державними органами та бізнесом, а також створює умови для розвитку цифрового управління.

У свою чергу, основні аспекти інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в АПК визначаються його міжгалузевим характером та багаторівневністю правових норм. Таке регулювання включає положення таких галузей права, як: 1. Адміністративне право, що визначає компетенцію державних органів у сфері інформаційного забезпечення АПК, порядок ведення інформаційних реєстрів та процедури надання доступу до публічної інформації; 2. Інформаційне право, яке регулює механізми захисту інформації, права суб'єктів господарювання на доступ до аграрних інформаційних ресурсів та використання великих даних (Big Data) в АПК; 3. Цифрове право, що регламентує функціонування електронного документообігу, електронних реєстрів та інформаційних платформ для управління АПК; 4. Міжнародне право, яке охоплює положення міжнародних угод, директив ЄС та норм Світової організації торгівлі (WTO), що регулюють обмін інформацією в АПК та захист прав аграрних підприємств [2, с. 50].

Крім цього, на нашу думку до цього переліку необхідно додати: 1. Податкове право – яке визначає особливості оподаткування в АПК, зокрема електронного адміністрування податків, звітності та податкового контролю, які створюються з використанням цифрових технологій; 2. Фінансове право – яке регламентує механізми державного фінансування та кредитування АПК, електронні розрахунки, бюджетну підтримку АПК та моніторинг використання цільових коштів через цифрові системи; 3. Адміністративний процес – зокрема адміністративне судочинство, що забезпечує розгляд справ щодо оскарження рішень органів державної влади у сфері інформаційного регулювання АПК, податкових спорів, утримання прав аграрних підприємств на доступ до інформації та цифрових платформ.

Податкове, фінансове право та адміністративне судочинство є невід'ємними складовими інформаційно-правового регулювання АПК. Вони забезпечують прозоре фінансування АПК, доступ до податкових пільг, захист прав аграрних суб'єктів та ефективний механізм вирішення спорів із державними органами.

Таким чином, інформаційно-правове регулювання управлінської діяльності в АПК є багаторівневим явищем, що охоплює національні та міжнародні аспекти правового регулювання інформаційних відносин у цій сфері. Його розвиток і вдосконалення сприятимуть підвищенню ефективності управління АПК, забезпеченню інформаційної безпеки та прискоренню процесів цифровізації в АПК.

Управлінська діяльність в АПК пов'язана з обробкою значного обсягу персональних даних, які є невід'ємною складовою інформаційного забезпечення аграрного сектору. До основних категорій таких даних належать відомості про працівників аграрних підприємств, що містять інформацію про трудові відносини, кваліфікаційний рівень, заробітну плату, умови праці та соціальні гарантії. Також у сфері АПК використовуються дані контрагентів, зокрема фізичних осіб-підприємців, фермерів, постачальників, споживачів продукції та інших учасників ринку. Окрему групу становлять дані членів кооперативів та асоціацій, які включають відомості про їхню участь у спільних проєктах, фінансові внески, розподіл прибутку та інші аспекти кооперативної діяльності. Обробка цих персональних даних має здійснюватися відповідно до чинного законодавства України, зокрема на підставі згоди суб'єкта персональних даних або інших правових підстав, визначених статтею 11 Закону України «Про захист персональних даних» [3].

Особливістю управління в АПК є його багатофункціональність, що включає державне регулювання, діяльність органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та міжнародні інформаційні обміни. АПК України складається з трьох основних взаємопов'язаних сфер: 1. Виробництво засобів виробництва для сільського господарства та його виробничо-технічне забезпечення – включає тракторне і сільськогосподарське машинобудування, виробництво мінеральних добрив, капітальне будівництво в АПК тощо; 2. Безпосередньо сільське господарство – охоплює рослинництво та тваринництво, виробництво сільськогосподарської продукції; 3. Галузі, що забезпечують заготівлю, транспортування, переробку сільськогосподарської продукції та доведення її до споживача – включає харчову, переробну промисловість, логістику та торгівлю продовольчими товарами.

Варто відзначити, що АПК України є складною системою, що об'єднує різні сфери економічної діяльності. Його структура включає такі ключові складові:

1. Сільськогосподарське виробництво – є базовим елементом АПК і поділяється на дві основні галузі: а) Рослинництво – вирощування зернових, технічних, овочевих, кормових та плодово-ягідних культур. Основними культурами в Україні є пшениця, кукурудза, соя, ячмінь, ріпак, цукровий буряк та картопля. Важливими факторами розвитку рослинництва є державне регулювання землекористування, впровадження новітніх агротехнологій, забезпечення якісним насінним матеріалом та захист сільськогосподарських рослин; б) Тваринництво – вирощування великої рогатої худоби, свинарство, птахівництво, вівчарство, рибництво та бджільництво. Основні напрями державного регулювання у тваринництві стосуються підвищення ветеринарного контролю, продуктивності, покращення племінної роботи та забезпечення належних умов утримання тварин. Діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва регулюється численними законами України, зокрема: Законом України «Про державну підтримку сільського господарства», Законом України «Про розчин і садивний матеріал», Законом України «Про племінну справу у тваринництві».

2. Переробна промисловість – агропромислова переробка є невід’ємною складовою АПК і охоплює виробництво харчових продуктів, біопалива, кормів та іншої продукції сільськогосподарського виробництва. Основними напрямками діяльності переробної галузі є: а) Зернопереробна промисловість – виробництво борошна, круп, комбікормів; б) М’ясопереробна та молочна промисловість – виготовлення м’ясних і молочних продуктів, ковбаси, сирів тощо; в) Олійно-жирова промисловість – виробництво соняшникової, ріпакової та соєвої олії; г) Цукрова промисловість – переробка цукрового буряка для виробництва цукру; д) Виноробство та спиртова галузь – виготовлення вина, коньяку, спирту, лікєро-горілчанних виробів. Законодавство, що регулює агропромислову переробку: Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів», Закон України «Про виноградарство та виноградарське вино», Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні».

3. Логістика та інфраструктура АПК – ефективність агропромислового виробництва значною мірою залежить від розвиненої інфраструктури, яка включає: а) елеватори та зерносховища; б) транспортні перевезення (залізничні, автомобільні, річкові та морські); в) експортні термінали; г) логістичні центри. Регулювання логістики здійснюється відповідно до: Закону України «Про залізничний транспорт», Закону України «Про автомобільний транспорт», Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність».

4. Фінансово-кредитна система та інвестиції в АПК – фінансове забезпечення є основним чинником розвитку агропромислового комплексу. Основні джерела фінансування: а) державні програми підтримки; б) кредити для аграріїв; в) міжнародні інвестиції; г) гранти та субсидії. Основні нормативно-правові акти: Закон України «Про державну підтримку сільського господарства», Закон України «Про фермерське господарство».

5. Науково-інноваційна діяльність в АПК – важливим напрямком розвитку АПК є впровадження інноваційних технологій, зокрема: а) цифровізація АПК (GPS-моніторинг, дрони, сенсори); б) біотехнологій у сільському господарстві; в) розробки стійких до посухи сортів рослин. Регулювання виконання відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Отже, АПК України є багатокомпонентною системою, яка об’єднує виробництво, переробку, логістику, фінансові та інноваційні процеси. Його подальший розвиток потребує активного впровадження сучасних технологій, адаптації до міжнародних стандартів та ефективного державного регулювання.

У свою чергу, що стосується інформаційно-правове регулювання АПК України, то на нашу думку воно успішно виконує ключову роль у забезпеченні його ефективного функціонування, гармонізації відносин між державою, виробниками, переробниками, логістичними структурами та споживачами. В сучасних умовах цифрової трансформації економіки АПК дедалі більше інтегрується в електронні системи управління, моніторингу, звітності та контролю. Інформаційно-правове регулювання охоплює правові аспекти ведення аграрного бізнесу, державної підтримки, земельного кадастру, аграрної статистики, наукових досліджень, впровадження цифрових технологій та підтримки екологічних стандартів.

Основні напрями інформаційно-правового регулювання основних складових АПК включають:

1. Інформаційно-правове регулювання сільськогосподарського виробництва – сільськогосподарське виробництво є основою АПК, що включає рослинництво та тваринництво. Ефективне функціонування цієї сфери значною мірою залежить від систем нормативно-правового регулювання, державної підтримки та впровадження сучасних інформаційних технологій для контролю,

моніторингу та управління аграрною діяльністю. Інформаційно-правове регулювання сільськогосподарського виробництва охоплює: а) Законодавче регулювання земельних відносин, аграрного виробництва та держпідтримки; б) Формування державних реєстрів та кадастрових систем; в) Цифровізацію та автоматизацію управління АПК; г) Систему аграрного моніторингу та аналітики; д) Інформаційне забезпечення аграрної науки, освіти та дорадчих служб.

Для забезпечення прозорості та ефективності управління аграрною сферою в Україні створено низку цифрових реєстрів та інформаційних систем: а) Державний земельний кадастр – офіційна база даних про земельні ділянки, їх власність, кадастрові номери, правовий статус; б) Єдиний державний реєстр тварин – містить інформацію про реєстрацію, переміщення, карантинні заходи щодо поголів'я худоби; в) Електронний аграрний реєстр – цифрова система обліку фермерських господарств, що дозволяє агровиробникам отримувати державну підтримку; г) Державний реєстр сортів рослин, придатних для розмноження в Україні – забезпечує контроль якості рослинного та посадкового матеріалу.

Крім того варто відзначити, що сучасне сільське господарство неможливо без використання цифрових технологій, які можуть підвищити ефективність виробництва, мінімізувати ризики та забезпечити точний контроль за посівами та поголів'ям худоби. Основні напрями цифровізації АПК: а) Точне землеробство – використання супутникового моніторингу, дронів, GPS-навігації для оптимізації посівів та внесення добрив; б) Автоматизовані системи управління тваринництвом – датчики контролю стану тварин, цифрові платформи ветеринарного моніторингу; в) Big Data та штучний інтелект у сільському господарстві – аналіз метеоданих, прогнозування врожайності, автоматизоване управління агропідприємствами.

2. Інформаційно-правове регулювання переробної промисловості – переробна промисловість є важливою складовою агропромислового комплексу, що забезпечує збереження, переробку, транспортування та реалізацію сільськогосподарської продукції. Інформаційно-правове регулювання переробної промисловості охоплює: а) Законодавче регулювання виробництва харчових продуктів та їх безпечності; б) Державний контроль та сертифікацію продукції; в) Системи простежуваності та цифрового моніторингу виробництва; г) Розвиток інноваційних технологій у харчовій промисловості.

У сфері переробної промисловості активно використовуються цифрові системи моніторингу та сертифікації продукції: а) Національна система простежуваності продукції – електронна база даних, що дозволяє контролювати вихід продукції «від поля до столу»; б) Система НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points) – автоматизована система контролю ризиків при виробництві харчових продуктів; в) Єдиний державний реєстр виробників харчової продукції – містить інформацію про сертифіковані підприємства.

Переробна промисловість активно впроваджує сучасні технології, зокрема: а) автоматизовані системи контролю якості (датчики, роботизовані лабораторії, AI-аналітика); б) блокчейн для забезпечення прозорості виробничого ланцюга; в) Інтернет речей (IoT) у харчовій промисловості – датчики контролю температури, вологості, зберігання продукції.

3. Інформаційно-правове регулювання логістики та фінансування АПК - логістика та фінансування агропромислового комплексу (АПК) є критично складовими, що забезпечують ефективний рух сільськогосподарської продукції від виробника до споживача та фінансову підтримку АПК. Інформаційно-правове регулювання в цій сфері охоплює організацію перевезення, зберігання та транспортування продукції, а також механізми фінансування, кредитування, інвестування та страхування аграрної діяльності.

В Україні впроваджено низку цифрових платформ, які забезпечують ефективний контроль та управління логістичними процесами: а) Автоматизована система моніторингу вантажоперевезень – забезпечує відстеження руху агропромислової продукції залізничним, автомобільним та морським транспортом; б) Електронний реєстр елеваторних комплексів – містить інформацію про місце зберігання зерна, дозволяє контролювати облік запасів; в) Національна система простежуваності продукції – дозволяє визначати походження сільськогосподарських товарів та контролювати їх якість на всіх етапах логістичного ланцюга; г) Єдина автоматизована система митного оформлення «Єдине вікно» – цифрова платформа для спрощення митних процедур і прискорення експорту агропромислової продукції.

У свою чергу ефективне фінансування агропромислового комплексу є запорукою його стабільного розвитку. Україна активно впроваджує електронні системи для забезпечення прозорості фі-

нансових операцій: а) Державний аграрний реєстр – електронна система обліку аграріїв, що дозволяє підтримувати державну підтримку в автоматизованому режимі; б) Система електронного кредитування фермерів – цифрова платформа, що забезпечує доступ до банківських кредитів; в) Єдина база даних сільськогосподарських субсидій – онлайн-ресурс, який забезпечує прозорість розподілу бюджетних коштів.

Крім того, сучасні технології дозволяють розширити можливості фінансування АПК: а) Блокчейн для аграрних контрактів – забезпечує прозорість фінансових операцій між виробниками, трейдерами та банками; б) Краудфандинг та аграрні кооперативи – альтернативні механізми фінансування, які дозволяють об'єднувати витрати для реалізації аграрних проєктів; в) FinTech-рішення для страхування аграріїв – автоматизовані послуги страхування врожаїв, що виконують конкурентні дані та аналітику погоди.

У свою чергу що стосується саме правових складових інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в АПК, то до їх числа можна віднести комплекс правових норм, що визначають порядок використання, обробки, зберігання та поширення інформації у сфері аграрного управління. Основною метою такого регулювання є створення ефективного механізму забезпечення доступу до інформації, захисту інформаційних ресурсів і забезпечення інформаційної безпеки в АПК. До ключових правових складових цього регулювання належать:

1. Конституційно-правові засади - Конституція України закріплює основні принципи правового регулювання інформаційних відносин, що створюють основу для функціонування відкритих державних інформаційних систем у сфері АПК, зокрема: а) Стаття 34 гарантує право на доступ до інформації, її поширення та використання, що має важливе значення для функціонування відкритих державних інформаційних систем в АПК; б) Стаття 41 визначає право власності на землю та природні ресурси, що є ключовим аспектом правового регулювання земельної інформації в АПК; в) Стаття 50 забезпечує право кожного на доступ до екологічної інформації, включаючи дані про стан земельних ресурсів та вплив аграрної діяльності на довкілля. Таким чином, конституційно-правові норми становлять фундамент правового регулювання інформаційних процесів в АПК;

2. Законодавчі акти України – регулювання інформаційних відносин в агропромисловому комплексі здійснюється через низку законодавчих актів, які запускають правові механізми управління інформаційними ресурсами, а саме такі, як: а) Закон України «Про інформацію» (1992) – регламентує загальні принципи правового регулювання інформаційних відносин, визначення правових режимів інформації (відкритої, конфіденційної, службової тощо); б) Закон України «Про доступ до публічної інформації» (2011) – забезпечує відкритість інформаційних ресурсів держави, включаючи аграрну статистику, земельний кадастр та екологічні дані; в) Закон України «Про захист персональних даних» (2010) – встановлює правові вимоги щодо обробки персональних даних агровиробників, що особливо важливо для функціонування електронних реєстрів в АПК.

3. Спеціальне законодавство у сфері АПК – окремі нормативно-правові акти регулюють специфічні аспекти інформаційних відносин у АПК, зокрема: а) Закон України «Про державну підтримку сільського господарства» – передбачає створення інформаційної системи моніторингу аграрного та забезпечення прозорості ринку державних дотацій; б) Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» – регулює використання геоінформаційних систем для управління земельними ресурсами, моніторингу обґрунтувань і прогнозування врожаїв; в) Закон України «Про Державний аграрний реєстр» – встановлює правові основи функціонування Державного аграрного реєстру (ДАР), який є ключовим інструментом управління агропідприємствами.

4. Підзаконні нормативні акти, наприклад: а) Постанова Кабінету Міністрів України № 847 (2018) – визначення порядку ведення Державного аграрного реєстру; б) Накази Міністерства аграрної політики та продовольства – регулюють реєстрацію сільськогосподарської техніки, облік земельних ділянок та інші питання інформаційного забезпечення АПК [4, с. 135].

У свою чергу варто наголосити на важливості правових механізмів інформаційного регулювання в АПК України, які включають:

1. Інформаційне забезпечення управлінських рішень – для ухвалення ефективних управлінських рішень необхідно забезпечити доступ до достовірної та актуальної інформації. Це досягається шляхом розробки та підтримки державних інформаційних систем, зокрема Державного аграрного реєстру, що містить відомості про суб'єктів аграрного ринку, їхню діяльність і наявні ресурси [5].

2. Регулювання інформаційних відносин між суб'єктами АПК - законодавство України визначає права та обов'язки учасників інформаційних відносин в АПК, порядок обміну інформацією між ними, а також відповідальність за порушення інформаційних прав. Зокрема, Закон України «Про інформацію» регламентує надання та отримання інформації, її захист і відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних відносин [6].

3. Захист інформації та персональних даних - оскільки управлінські процеси в АПК передбачають обробку значних обсягів інформації, включаючи персональні дані, важливим аспектом є їхній правовий захист. Закон України «Про захист персональних даних» регулює порядок обробки таких даних, встановлює права суб'єктів персональних даних та обов'язки володільців інформаційних ресурсів [4].

4. Інформаційна безпека в АПК – з огляду на зростаючу залежність АПК від інформаційних технологій, питання інформаційної безпеки набувають стратегічного значення. В Україні питання інформаційної безпеки регулюються низкою нормативно-правових актів, зокрема Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [7]. Цей закон визначає правові та організаційні основи забезпечення кібербезпеки, включаючи захист критичної інформаційної інфраструктури, до якої належать і об'єкти АПК.

Для підвищення рівня інформаційної безпеки в АПК впроваджуються сучасні технологічні рішення, такі як системи захисту від несанкціонованого доступу, засоби шифрування даних та регулярний моніторинг інформаційних систем. Також важливим є проведення навчальних програм для працівників агропромислових підприємств щодо основ інформаційної безпеки та протидії кіберзагрозам.

Крім того, сучасне управління агропромисловим комплексом неможливе без впровадження цифрових платформ та інформаційних технологій, які забезпечують ефективний облік, аналіз і управління даними. Серед ключових систем, що використовуються в АПК, варто виокремити Єдиний державний реєстр тварин, який забезпечує облік та ідентифікацію сільськогосподарських тварин. Важливу роль відіграє також Державний земельний кадастр – автоматизована база даних, що містить інформацію про земельні ділянки та їх правовий статус. Для збору та аналізу інвестиційних проєктів у АПК використовується інформаційно-аналітична система «АгроІнвест». Крім того, ключовим інструментом для управління взаємодією між аграріями та державними органами є Державний аграрний реєстр (ДАР), який сприяє оптимізації процесів у сільському господарстві [8, с. 101].

У свою чергу, варто наголосити, що держава відіграє ключову роль у формуванні інформаційної інфраструктури АПК, забезпечуючи створення та підтримку інформаційних систем, баз даних і механізмів доступу до них для учасників аграрного ринку. Важливими напрямками державного регулювання є впровадження електронних реєстрів земельних ділянок, що сприяє прозорості та ефективному обліку земельних ресурсів, а також створення систем моніторингу посівів і прогнозування врожайності для аналітичної підтримки управлінських рішень. Крім того, автоматизовані платформи обліку та контролю аграрної продукції підвищують ефективність державного управління галуззю.

Разом із розвитком цифрових технологій актуальним стає питання захисту інформаційних ресурсів АПК від несанкціонованого доступу та кібератак. В Україні ці аспекти регулюються Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який визначає правові та організаційні механізми захисту інформаційних систем, зокрема в АПК. Аграрні підприємства зобов'язані впроваджувати сучасні засоби захисту інформаційних систем, включаючи системи шифрування, багаторівневу аутентифікацію та аудит доступу, а також періодично проводити аудит кібербезпеки для виявлення вразливостей і запобігання можливим загрозам. Додатково важливим аспектом є навчання персоналу щодо правил безпечного використання інформаційних технологій, що дозволяє мінімізувати ризики витоку або викрадення даних.

Також варто відзначити, що державна політика у сфері цифровізації управлінської діяльності АПК охоплює кілька ключових напрямів: 1. Розвиток цифрової інфраструктури - для забезпечення ефективного впровадження цифрових технологій необхідно створити відповідну інфраструктуру, яка включає: а) розширення доступу до високошвидкісного інтернету в сільській місцевості. Це дозволить аграрним підприємствам використовувати сучасні інформаційні системи та технології для управління виробничими процесами; б) впровадження систем точного землеробства. Використання GPS-технологій, датчиків та дронів для моніторингу стану посівів і оптимізації

використання ресурсів; 2. Створення та впровадження цифрових платформ - держава сприяє розробці та впровадженню цифрових платформ, які забезпечують: а) електронний документообіг між учасниками аграрного ринку та державними органами, що спрощує адміністративні процедури та зменшує бюрократичні перепони; б) інформаційні системи для відстеження походження та якості продукції. Це підвищує прозорість ринку та довіру споживачів до української аграрної продукції; 3. Підготовка кадрів та підвищення цифрової грамотності - успішна цифровізація неможлива без кваліфікованих фахівців. Державна політика передбачає: а) розробку освітніх програм для підготовки спеціалістів у галузі аграрних наук з акцентом на інформаційні технології; б) проведення тренінгів та семінарів для підвищення цифрової грамотності працівників агропромислового комплексу; 4. Фінансова підтримка та стимулювання інновацій – для заохочення впровадження цифрових технологій держава надає: а) гранти та пільгові кредити для аграрних підприємств, які інвестують у цифровізацію своїх виробничих та управлінських процесів; б) податкові пільги для компаній, що розробляють та впроваджують інноваційні рішення в АПК [9, с. 115].

Також варто відзначити, що у сучасних умовах цифрової трансформації впровадження електронного урядування та використання цифрових платформ стають ключовими елементами інформаційно-правового регулювання управлінської діяльності в АПК. Це сприяє підвищенню ефективності управління, прозорості процесів та інтеграції України у світовий цифровий простір.

Електронне урядування (е-урядування) передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для надання державних послуг, забезпечення ефективної взаємодії між державними органами, громадянами та бізнесом. У контексті АПК це означає цифровізацію управлінських процесів, що охоплюють: 1. розробку та впровадження електронних сервісів для аграріїв, які спрощують доступ до державних послуг, інформації про програми підтримки, ліцензування та сертифікації; 2. створення інтегрованих інформаційних систем для обміну даними між різними державними органами та аграрними підприємствами, що забезпечує оперативність та точність управлінських рішень; 3. забезпечення прозорості та підзвітності у сфері державного управління АПК через публічний доступ до інформації про розподіл ресурсів, результати перевірок та інші аспекти діяльності.

Впровадження е-урядування в АПК України регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема: 1. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: визначає стратегічні напрями та завдання впровадження е-урядування, включаючи АПК; 2. План заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: передбачає конкретні кроки щодо впровадження електронних сервісів та порталів для забезпечення прийняття управлінських рішень та спільної роботи державних органів [10].

Цифрові платформи є інструментами, що об'єднують різноманітні сервіси та дані, забезпечуючи інтеграцію інформаційних потоків та автоматизацію процесів. У сфері АПК такі платформи сприяють: 1. Оптимізації виробничих процесів: використання цифрових технологій дозволяє аграріям швидко збирати та аналізувати інформацію, що забезпечує прийняття ефективних рішень; 2. Підвищенню врожайності та якості продукції: застосування інноваційних рішень, таких як дрони для моніторингу полів, системи точного землеробства та автоматизовані системи управління, дозволяє оптимізувати використання ресурсів та покращити результати виробництва; 3. Розширенню ринків збуту: цифрові платформи надають можливість аграріям безпосередньо взаємодіяти з покупцями, знаходити нові ринки та розширювати експортні можливості [11, с. 356].

Прикладом цифрової платформи в АПК є Державний аграрний реєстр (ДАР) – централізована система обліку суб'єктів аграрного ринку, що містить дані про земельні ресурси, посівні площі та інші важливі показники. Реєстр сприяє: а) ефективному плануванню та управлінню АПК; б) оптимальному розподілу державної підтримки серед аграрних підприємств; в) контролю за використанням ресурсів для забезпечення раціонального ведення сільськогосподарської діяльності.

Воєнні дії на території України створюють значні виклики для АПК. Руйнування інфраструктури, мінування сільськогосподарських угідь, загроза життю працівників та логістичні обмеження ускладнюють ведення аграрного бізнесу. У відповідь на ці виклики держава впроваджує низку нормативно-правових актів, спрямованих на адаптацію АПК до умов воєнного стану.

Одним із ключових нормативних актів, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 2145-ІХ від 24 березня 2022 року. Основні положення цього закону передбачають автоматичне понов-

лення договорів оренди земель сільськогосподарського призначення на один рік без необхідності волевиявлення сторін та без внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав. Крім того, запроваджено спрощену процедуру оренди земель державної та комунальної власності строком до одного року, що дозволяє оперативного залучати сільськогосподарські угіддя до використання, сприяючи стабільному функціонуванню АПК в умовах кризової ситуації [12].

Крім того, у січні 2023 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроекти № 8298 та № 8299, які передбачають додаткову підтримку бізнесу під час воєнного стану. Зокрема, пропонується звільнення від оподаткування платників єдиного податку 4 групи за земельні ділянки, розташовані на територіях, де ведуться бойові дії або які є тимчасово окупованими. Це сприятиме зменшенню фінансового навантаження на аграріїв у постраждалих регіонах [13].

Відповідно до Конституції України, в умовах воєнного стану можуть бути обмежені окремі конституційні права і свободи громадян, зокрема право на вільне збирання, зберігання, використання та поширення інформації. Це зумовлено необхідністю захисту національної безпеки та територіальної цілісності держави. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» надає військовому командуванню разом із військовими адміністраціями повноваження встановлювати особливий режим у сфері інформації. Зокрема, це може включати обмеження доступу до певних видів даних, які можуть бути використані ворогом для дестабілізації економіки та безпеки країни, а також заборону поширення інформації про переміщення або розміщення Збройних Сил України та інших військових формувань. Порушення таких заборон передбачає відповідальність згідно з кримінальним законодавством [14].

У зв'язку з воєнними ризиками Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспожислужба) запровадила обмеження доступу до низки інформаційних ресурсів. Зокрема, було закрито доступ до державних реєстрів та інформації про посадових осіб, оскільки такі дані можуть бути використані для здійснення кібератак або створення фізичних загроз. Крім того, обмежено доступ до офіційних переліків та планів робіт, що регулюють діяльність у сфері безпечності харчових продуктів, задля запобігання потенційним загрозам і недопущення дестабілізації продовольчої безпеки країни [15].

Крім того, право на доступ до інформації в умовах воєнного стану може підлягати обмеженням для захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності держави. Наприклад, існує пряма заборона щодо поширення інформації про переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань, оскільки за такі дії встановлено кримінальну відповідальність [16].

Для забезпечення продовольчої безпеки та стабільності економіки впроваджено низку заходів, спрямованих на підтримку АПК. Зокрема, було запроваджено обмеження експорту сільськогосподарської продукції, що передбачає ліцензування або повну заборону на вивезення окремих видів товарів. Так, Постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 2022 року № 207 встановила заборону на експорт певних сільськогосподарських продуктів [17]. Окрім того, передбачена фінансова підтримка аграріїв у вигляді пільг і компенсацій для виробників, які зазнали збитків унаслідок воєнних дій. Додатково було спрощено процедури державного регулювання, що дозволяє зменшити бюрократичні бар'єри та прискорити ухвалення необхідних рішень в умовах воєнного стану.

Обмеження доступу до аграрної інформації в умовах воєнного стану, хоча й обґрунтовані міркуваннями безпеки, проте можуть призводити до низки ризиків:

1. Ускладнення управлінських процесів: відсутність доступу до актуальних даних може перешкоджати прийняттю своєчасних та обґрунтованих рішень у сфері аграрного виробництва та постачання; 2. Порушення логістичних ланцюгів: недостатня інформація про стан посівів, врожайність та запаси може призвести до збоїв у постачанні продовольства, що особливо критично в умовах кризових ситуацій; 3. Зниження довіри громадськості: обмеження доступу до інформації може викликати недовіру серед населення та суб'єктів господарювання, що негативно впливає на соціальну стабільність; 4. Підвищення корупційних ризиків: непрозорість у розподілі ресурсів та наданні державної підтримки може створювати сприятливі умови для корупційних дій [18, с. 22].

Для мінімізації негативних наслідків обмеження доступу до аграрної інформації в умовах воєнного стану необхідно забезпечити баланс між вимогами безпеки та потребою в прозорості. Рекомендації включають: 1. Чітке визначення категорій інформації: розмежування даних, доступ до яких може бути обмежений з міркувань безпеки, та інформації, яка є критичною для забез-

печення ефективного функціонування АПК; 2. Впровадження механізмів контрольованого доступу: надання доступу до чутливої інформації лише уповноваженим особам або організаціям з відповідними засобами захисту даних; 3. Розробка тимчасових регламентів: встановлення чітких строків та умов обмеження доступу до інформації з можливістю їх перегляду залежно від змін у безпековій ситуації; 4. Підвищення інформаційної грамотності: навчання працівників АПК та державних службовців щодо правильного поводження з інформацією в умовах кризових ситуацій. 5. Забезпечення альтернативних каналів комунікації: створення резервних систем обміну інформацією для забезпечення безперервності управлінських процесів навіть за умов обмеженого доступу до основних джерел даних.

Крім того, для забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу в умовах санкцій та воєнних ризиків необхідно вжити низку заходів, спрямованих на підвищення стійкості агробізнесу, зменшення залежності від зовнішніх ризиків та вдосконалення інформаційно-правового регулювання, на нашу думку таким заходами є:

1. Диверсифікація ринків збуту – це а) розширення географії експорту аграрної продукції для зменшення залежності від країн, які потрапили під санкції. Активна співпраця з ЄС, країнами Близького Сходу, Африки та Азії може сприяти збереженню та зростанню експорту; б) розвиток внутрішнього ринку: стимулювання споживання вітчизняної продукції через державні програми підтримки та субсидіювання переробної промисловості; в) використання альтернативних транспортних маршрутів для експорту зернових та іншої продукції (наприклад, через морські порти ЄС, альтернативні залізничні коридори та нові логістичні маршрути).

2. Впровадження сучасних технологій та цифровізація АПК – це а) розвиток Державного аграрного реєстру (ДАР) для забезпечення оперативного доступу до аграрних даних і швидкого надання державної підтримки; б) застосування блокчейн-технологій для підвищення прозорості земельного кадастру та ведення реєстрів сільськогосподарських підприємств; в) автоматизація аграрного виробництва: використання дронів, штучного інтелекту та сенсорних технологій для зменшення залежності від людського фактора та оптимізації виробництва; г) захист державних аграрних баз даних відповідно до міжнародних стандартів кібербезпеки (ISO/IEC 27001).

3. Покращення законодавчого регулювання санкційної політики в АПК – це а) розробка чітких критеріїв запровадження та скасування санкцій для зменшення правової невизначеності та створення передбачуваного бізнес-середовища; б) адаптація українського законодавства до стандартів ЄС у сфері економічних обмежень та санкцій, зокрема Регламенту (ЄС) № 269/2014 щодо обмежувальних заходів [19]; в) створення механізмів компенсації для підприємств, які постраждали від санкцій або воєнних дій, у тому числі шляхом надання податкових пільг, державних грантів та доступних кредитних програм.

4. Забезпечення стабільності інформаційно-правового регулювання – це а) гармонізація законодавства про доступ до аграрної інформації з урахуванням особливостей воєнного стану та кризових ситуацій; б) визначення категорій інформації, що підлягає обмеженню, та чітке встановлення критеріїв, за якими вона може бути відкритою або конфіденційною; в) розробка механізмів захисту критичної аграрної інформації та впровадження санкцій за незаконне розголошення конфіденційних даних; г) запровадження альтернативних інформаційних каналів (наприклад, резервні платформи для обміну даними у разі відключення основних державних баз) [20, с. 15].

Висновки. Розвиток агропромислового комплексу (АПК) України в сучасних умовах вимагає ефективного інформаційно-правового регулювання, яке забезпечує прозорість управлінських процесів, доступність та достовірність аграрної інформації, контроль за земельними ресурсами, функціонування переробної промисловості, логістику, фінансування та державну підтримку АПК. Однак на сьогодні інформаційні процеси в АПК України за своїми складовими потребують суттєвого вдосконалення чинного законодавства. Існуюча нормативно-правова база не в повній мірі враховує новітні технології управління АПК, виклики глобалізації та необхідність цифрової трансформації інформаційного середовища.

Необхідні зміни мають охоплювати такі основні складові АПК:

1. Вдосконалення інформаційного забезпечення сільськогосподарського виробництва. Напрями вдосконалення: а) створення єдиної цифрової платформи моніторингу сільськогосподарського виробництва, яка міститиме дані щодо посівних площ, стану ґрунтів, кліматичних умов та врожайності; б) впровадження електронного кадастру агропідприємств для автоматизації збору статистичних даних про діяльність фермерських господарств; в) запровадження державної підтрим-

ки на впровадження технологій точного землеробства (GPS-моніторинг, дрони, сенсорні системи контролю стану ґрунтів, метеостанції); г) законодавче врегулювання обов'язкового використання електронного документообігу в сільському господарстві.

2. Вдосконалення інформаційного забезпечення переробної промисловості. Напрями вдосконалення: а) запровадження Національної системи простежуваності аграрної продукції, яка дозволить фіксувати походження та якість продукції на кожному етапі виробництва; б) вдосконалення законодавства щодо обов'язкової цифрової сертифікації продукції для забезпечення її відповідності міжнародним стандартам; в) створення єдиної електронної бази переробних підприємств із можливістю онлайн-моніторингу виробничих процесів; г) впровадження державних програм автоматизації та модернізації переробної промисловості через інвестиційні стимули та фінансову підтримку цифровізації.

3. Вдосконалення інформаційного забезпечення логістики та інфраструктури АПК. Напрями вдосконалення: а) створення Єдиної цифрової платформи логістики АПК, яка інтегруватиме інформацію про елеватори, склади, митні термінали та транспортні маршрути; б) запровадження автоматизованої системи електронного документообігу при експорті продукції для зменшення бюрократичних бар'єрів; в) запровадження GPS-моніторингу руху сільськогосподарських вантажів для контролю перевезень та зниження логістичних витрат; г) модернізація законодавства щодо розвитку цифрових сервісів у сфері аграрної логістики (смайт-контракти, блокчейн, електронні товарно-транспортні накладні).

4. Вдосконалення податкового та фінансового забезпечення інформаційних процесів АПК. Напрями вдосконалення: а) запровадження єдиної цифрової системи податкового адміністрування для АПК, що дозволить автоматизувати подачу звітності та адміністрування податкових пільг; б) запровадження електронної системи розподілу державних субсидій для прозорого розподілу коштів серед агровиробників; в) розширення програм пільгового кредитування аграрного бізнесу через цифрові платформи банківського обслуговування; г) запровадження аграрних страхових механізмів з використанням цифрових реєстрів для аналізу ризиків і автоматизації виплат компенсацій.

5. Вдосконалення адміністративного судочинства в сфері АПК. Напрями вдосконалення: а) запровадження спеціальних адміністративних процедур для вирішення аграрних спорів, зокрема щодо розподілу субсидій, податкових перевірок та ліцензій; б) впровадження системи онлайн-судочинства для аграрних підприємств, що дозволить фермерам дистанційно подавати позови та брати участь у судових процесах; в) створення спеціалізованих судових палат у адміністративних судах для розгляду справ, пов'язаних з АПК.

Таким чином, вдосконалення інформаційно-правового регулювання АПК України є нагальним завданням, яке потребує комплексного підходу та інтеграції сучасних цифрових технологій. Запровадження єдиних електронних реєстрів, автоматизації адміністративних процедур, цифрового документообігу, фінансових платформ та онлайн-судочинства сприятиме прозорості управління АПК, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства та його інтеграції у світовий економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іванова Г.С. Адміністративно-правове регулювання в агропромисловому комплексі України: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. 220 с.
2. Кормич Б.А., Федотов О.П., Аверочкіна Т.В. Правове регулювання інформаційної діяльності: навчально-методичний посібник. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2018. 150 с.
3. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI: станом на 18 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
4. Ковальчук І.В. ІТ технології в аграрному секторі як запорука інноваційного розвитку в контексті процесів євроінтеграції України: правовий аспект // Удосконалення інформаційно-правового забезпечення сфери АПК та захисту прав суб'єктів агробізнесу: колективна монографія / за заг. ред. Я.П. Аргата. Біла Церква: Білоцерківський національний аграрний університет, 2023. С. 132–161.
5. Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/>.

6. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
7. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII: станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.
8. Пахомова А.О. Правові засади інноваційного розвитку АПК. Удосконалення інформаційно-правового забезпечення сфери АПК та захисту прав суб'єктів агробізнесу: колективна монографія / за заг. ред. Я.П. Аргата. Біла Церква: Білоцерківський національний аграрний університет, 2023. С. 98–131.
9. Іванова Г.С. Інформаційно-правові засади діяльності сфери агропромислового комплексу України. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 9. С. 112–118.
10. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 22.08.2018 № 617-р : станом на 17 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-p#Text>.
11. Чуєнко В. Ефективність цифровізації в агропромисловому комплексі. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*, 2023. 329(6), 354–357. URL: https://heraldts.khmn.edu.ua/index.php/heraldts/article/view/429?utm_source=chatgpt.com.
12. Олександр Тищенко. Огляд законодавчих змін для агробізнесу під час війни / Think brave. Think brave. Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/212091_oglyad-zakonodavchikh-zmn-dlya-agrobiznesu-pd-chas-vyni?utm_source=chatgpt.com.
13. Вплив війни на стан аграрної галузі в Україні. URL: https://economics.org.ua/images/Analitika-agro-sector2023.pdf?utm_source=chatgpt.com.
14. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII: станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
15. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів – Обмежено доступ до інформації на час дії воєнного стану. URL: https://dpss.gov.ua/news/obmezheno-dostup-do-informatsiyi-na-chas-diyi-voennogo-stanu?utm_source=chatgpt.com.
16. Національне агентство України з питань державної служби – Актуальні запитання щодо розгляду запитів на публічну інформацію в умовах воєнного стану. URL: https://nads.gov.ua/dostup-do-publichnoyi-informatsiyi/piat-aktualnykh-zapytan-shchodo-rozghliadu-zapytiv-na-publichnu-informatsiiu-v-umovakh-voiennoho-stanu?utm_source=chatgpt.com.
17. Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424: Постанова Каб. Міністрів України від 05.03.2022 № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2022-p#Text>.
18. Настіна О.І. Правове регулювання власності на землю та користування земельними ділянками в умовах правового режиму воєнного стану. Удосконалення інформаційно-правового забезпечення сфери АПК та захисту прав суб'єктів агробізнесу: колективна монографія / за заг. ред. Я.П. Аргата. Біла Церква: Білоцерківський національний аграрний університет, 2023. С. 4–39.
19. Regulation (EU) No 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/269/oj/eng>.
20. Правове регулювання господарської діяльності в умовах розбудови індустрії 4.0: колективна монографія / за заг. ред. О.П. Подцерковного. Київ: Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, 2023. 320 с.